

VARGA ÁRPÁD

A tiszazugi arzénes asszonyok és a pereikben hozott halálos ítéletek a Kúria előtt

The Arsenic Women of Tiszazug, Their Criminal Trials and Death Sentences at the Hungarian Royal Court

Abstract: The arsenic poisonings of Tiszazug were committed in Hungary at the beginning of the 20th century. They cannot be considered unique despite the fact that they have many specialities. The forensic speciality of this homicide series is that crimes against human life in this area occurred in a significant number for almost two decades in small communities. The vast majority of the victims were close relatives of the perpetrators. Another peculiarity is that the victims were typically men, and the vast majority of perpetrators were women.

The III. Council of the Hungarian Royal Court led by Ferenc Finkey had to make a final decision in 12 arsenic criminal suits and sentenced five women to death from Tiszazug.

Keywords: arsenic poisoning, criminal suit, death penalty

Összefoglaló: A XX. század elején, Magyarországon történt tiszazugi arzénes mérgezések annak ellenére nem tekinthetők egyedinek, hogy számos sajátosságuk van. Az emberölés-sorozat kriminalisztikai különlegessége, hogy ebben a térségben az élet elleni bűncselekmények csaknem két évtizeden keresztül szűk közösségekben, jelentős számban fordultak elő. A sértettek döntő többsége közeli családtag volt. Sajátos vonás még, hogy az áldozatok jellemzően férfiak, az elkövetők pedig döntő többségben nők voltak.

A 12 arzénes perben öt halálbüntetéssel sújtott tiszazugi asszony ügyében kellett a Magyar Királyi Kúria dr. Finkey Ferenc által vezetett III. tanácsának jogerős döntést hoznia.

Kulcsszavak: Tiszazug, arzénes perek, halálbüntetés, Finkey.

1. Bevezető

1929 júliusában indult a nyomozása annak a gyilkosságsorozatnak, amely nemcsak Magyarország közvéleményét taglózta le, hanem a világsajtót is hosszú időn keresztül foglalkoztatta, és az egész világon döbbenetet keltve, széles körben ismertté tette a

Jász-Nagykun-Szolnok megyében lévő kicsiny tiszazugi falvak, Nagyrev és Tiszakürt nevét.

Közismert, hogy a mérgezések végigkísérték az emberiség történetét, az ezekhez alkalmazott mérgek közül pedig az egyik leggyakrabban használt az arzén volt. A XX. század elején, Magyarországon történt tiszazugi mérgezősorozat így korántsem tekinthető egyedinek, bár számos különlegessége, sajátossága van.

Parashti körökben az emberek csak a XIX. század végén, a XX. század elején jutottak arzénes mérgekhez. Az első elhíresült arzénmérgezési ügy „Jäger Mari és társai” ellen 1897-ben Hódmezővásárhelyen zajlott. A hét vádlottal szemben a vád az volt, hogy rokonaikkal életbiztosítást kötöttek, majd arzénnal mérgezve megölték őket.

1900 környékén a Temes vármegyében lévő Széphely, Liget és Kenéz községekben fordultak elő olyan mérgezési bűnperek, amelyek eredményeként nagyon sok embert ítéltek súlyos büntetésre, majd 1912-ben az Arad vármegyei Lippán elkövetett tömeges mérgezések ügyében jártak el a hatóságok. Mindkét helyen a lakosság a „Szerecsika” nevű arckrémből vonta ki az arzént és alkalmazta elsősorban a családtagok kárára.¹

Bár ez a mérgezősorozat időben megelőzte az 1910–20-as években történt tiszazugi eseteket, és azoknál talán nagyobb mérvű is volt, sem a bírósági eljárások idején, sem azóta nem kapott kiemelt publicitást.

---

2. A tiszazugi arzénes ügy és az ügyben eljáró személyek rövid bemutatása

Az 1880-as évektől jelent meg és terjedt el a háztartásokban a „légykő”, illetve az arzénsókkal telített „légypapír”, amelyből ki lehetett áztatni az arzént. A tiszazugi asszonyok ezen utóbbi módszert alkalmazták annak érdekében, hogy méreghez jussanak.

A tiszazugi falvakban az elmaradottság, a szegénység, a kilátástalanság és nem utolsósorban a vallásgyakorlás elhanyagolása eltorzította az asszonyok zárt közösségének gondolkodását. A főbenjáró bűnök ellen és a paraszti élet mindennapi gondjainak megoldásakor a társadalom elvárásainak, illetve a széles körben elfogadott viselkedési szabályoknak már nem volt kellő befolyásoló ereje. Ezért történhetett meg, hogy az asszonyi közösség szokásai, erkölcsi értékrendje nem csak tűrte és megengedte, hanem hosszú ideig azonosult olyan tettekkel, amelyeket a társadalom évezredek óta a legszigorúbban rendel büntetni.

A tiszazugi emberölés-sorozat kriminalisztikai különlegessége, hogy ebben a térségben az élet elleni bűncselekmények csaknem két évtizeden keresztül szűk közösségekben, nagy számban fordultak elő és sok áldozatot követeltek.

¹ Borovszky – Magyarország vármegyei és városai. Temesvár Törvénykezés Temesvári Ítéltábla. Írta URV Lajos kir. táblai elnöki titkár, <http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0023/11.html> (letöltés ideje: 2021. 02. 12.)

A tisztazugi arzénos asszonyok és a pereikben hozott halálos ítéletek a Kúria előtt

A sértettek döntő többsége nem külső személy, netán haragos, hanem közeli családtag volt. Sajátos vonás az is, hogy az áldozatok jellemzően férfiak, az elkövetők pedig döntő többségben nők voltak.

Az áldozatok számáról hivatalos adatok nem állnak rendelkezésre. A becslt adatok jórészt korabeli sajtótudósításokon alapulnak, amelyeket azonban – a gyanúsítottak számához képest relatíve kevés vádemelés, továbbá a sok felmentő ítélet tükrében – nem lehet megalapozottnak tekinteni. Az áldozatok száma vitathatatlanul jelentős volt, ugyanakkor azt csak széles hibahatárok között lehet valószínűsíteni.

A II. világháború alatt megsemmisült ügyészségi iratok nélkül utólag nem lehet megállapítani, hogy hány halottal kapcsolatban merült fel a bűncselekmény tényleges, konkrét, megalapozott gyanúja, hány halottat exhumáltak, és az Országos Vegyvizsgáló Intézetben halálokként hány embernél állapították meg az arzénmérgezést.

A szolnoki levéltárban található periratokban vannak olyan csendőri jelentések is, amelyek a nyomozási cselekmények időszakos összefoglalójaként, a korabeli közigazgatási vezetők tájékoztatására készültek. Ezekben a csendőri jelentésekben sértettként megnevezett személyek családon belüli helyzete, illetőleg száma a következő volt:

férj	49	anya	9
férfi élettárs	2	leánygyermek	6
apa	7	leányunoka	1
após	7	anyós	1
idegen férfi	4	leánytestvér	2
fiútestvér	3	férj nagymama	1
sógor	3	idegen nő	1
fiúgyermek	3		
férj nagypapa	1		
férfi alkalmazott	1		
Összesen	80 férfi		21 nő

Hangsúlyozni kell azonban, hogy ezekből az adatokból sem lehet mélyreható következtetéseket levonni. Az ügyészségi iratok hiányában ugyanis nem tudjuk megállapítani, hogy a szóban forgó 101 személy halálával összefüggésben ténylegesen hányuknál igazolódott be az idegenkezűség, tehát az, hogy ők bizonyítottan arzénmérgezés áldozatai voltak.

A bírósági iratokban megtalálható a Földvári Károlyné ügyében a védelem felkérésére eljáró dr. Kelemen Endre „ellenőrző orvos szakértő” beadványa, amelyben 1929 őszén a vizsgálóbírótól, arra hivatkozva, hogy az addig exhumált holttestek mindegyikében kimutatták az arzént, kérte, hogy exhumáljanak és vizsgáljanak meg két olyan holttestet is, ahol a halál közvetlen oka valamilyen baleset volt.

Az egyik helyi újság 1930. október 26-ai száma *A tiszazugi arzénmérgezések számokban* című, összegzést adó cikkében arról írt, hogy: „Negyvenöt hullát exhumáltak a nyomozást megindító névtelen levelek alapján és mindben találtak arzént, 41 esetben a halál oka kizárólag arzénmérgezés volt az országos bírósági vegyész véleménye szerint.”²

A korabeli sajtóhírek alapján arra lehet következtetni, hogy az exhumált halottak száma meghaladta a negyvenötöt, mert több negatív eredményű kihantolást utóbb már figyelmen kívül hagytak. Így például Ébner Gyula nagyrévi főjegyző 1928-ban bekövetkezett halálát is gyanúsnak tartották, ezért elrendelték Ébner felesége korábbi férjének, az ugyancsak hirtelen halált halt Virág Józsefnek a kihantolását. Virág József holttestében nem találtak arzént, ezért Ébnert már nem exhumálták.³

Az úgy kirobbanásakor a lakosság körében rengeteg hír keringett, amelyeket a korabeli sajtó tovább „színezett”. A hatóságoknak nagy körültekintéssel és gondossággal eljárva kellett tisztázniuk az egyes bűnesetekkel kapcsolatos információk hitelességét.

A korábban már említett csendőri jelentésekből azt állapítottam meg, hogy a csendőrök Nagyréven 59 asszonyt és 7 férfit, Cibakházán 4 asszonyt, Tiszakürtön pedig 9 asszonyt és 4 férfit gyanúsítottak meg mérgezési cselekmény elkövetésével vagy abban való részességgel. Mindezt összegezve, a mérgezési ügyekben legalább 83 személy szerepelt gyanúsítottként, közülük 72 nő és 11 férfi. Ugyanakkor tény, hogy az ügyészség csak a gyanúsítottak harmadával szemben emelt vádat. Ebből az is következik, hogy 55 személy esetében vagy azt kellett megállapítani, hogy nem követett el bűncselekményt, vagy a gyanúsításban foglaltakat a nyomozás során nem sikerült bizonyítani, mindezek mellett előfordult, hogy az elkövető halála miatt az ügyét nem lehetett a törvényszék elé vinni.

Őt tiszazugi asszony – közöttük Fazekas Gyuláné – a gyanúsítások elől a halálba menekült, öngyilkos lett. Meglepő tény ugyanakkor, hogy közülük egyedül Fazekasné ellen merültek fel erős, cáfolhatatlan bizonyítékok.

A büntetéstől való félelem miatt a halálba címmel, 1929. október 3-án keltezett tudósítás szerint: özv. Csabai Gáborné nagyrévi lakos, a mérgezési gyilkosságok egyik gyanúsítottja – bár állítólag a terhére rótt gyilkosság áldozata belső szerveinek vizsgálata negatív eredményt hozott –, a büntetéstől való félelmében szeptember 29-én marólúgot ivott és másnap meghalt.⁴

A tudatlan asszonyok sajátos gondolkodását jól szemlélteti az a kijelentés, amelyet az egyik mérgezéssel vádolt tiszakürti nő tett. P. Kiss Istvánné, miután tudomására jutott, hogy a feljelentőlevelekben őt is mérgezéssel vádolták, marólúgot ivott, ezért a szolnoki kórházba szállították. Ott kijelentette, hogy „én ártatlan vagyok, de engem a csendőrök ne kísérsjenek”, majd meghalt.⁵

A sajtó szerint – egy más térségbeli ügyet is idevontak – összesen 43 embert tartóztattak le.⁶

² Kósa Károly: *Az arzénügy hírei a szolnoki sajtóban*, Szolnok megyei Lapok, XL/86. 1930. október 26.

³ Kósa: *i. m.*, XL/74. 1929. szeptember 15., illetve: 1929. szeptember 22.

⁴ Kósa: *i. m.*, XL/79. 1929. október 3.

⁵ Kósa: *i. m.*, XL/74. 1929. október 3.

⁶ Kósa: *i. m.*, XL/86. 1930. október 26.

A Szolnoki Királyi Ügyészség 12 „arzénes” ügyben összesen 28 személlyel szemben emelt vádat, akik közül 26 nő volt.

Az arzénes perek kapcsán nem kerülhető meg az a kérdés, hogy a nagyrévi bába, Fazekas Gyuláné mennyire volt központi szereplője a tiszazugi gyilkosságsorozatnak. Az arzénes perekben tett vallomások, továbbá az ezeket alapul vevő korabeli híradások szerint is Fazekasné volt „*az asszonyok bűnszervezetének feje*”.

Ugyanakkor az is kétségtelen, miszerint Nagyréven és a környező falvakban több asszony is ismerte a mérge légypapírból, légykőből való kiáztatásának módszerét. Közük volt Fazekasné nővére, Sebestyén Bálintné (sz.: Oláh Lídia), Lipka Pálné és V. Takács Lajosné (sz.: Kiss Róza) is. Tiszakürtön pedig Csordás Bálintné és Szabó Lászlóné.

Ezek az asszonyok nemcsak előállították, hanem terjesztették is a légykőoldatot.

Ládonyi Emese, az „*Átkos lidércként nehezedett a falura...*” című, 2007-ben írt tanulmányában, nem tagadva a bábaasszony vezető szerepét, rámutatott arra, hogy korántsem igaz, miszerint minden szál Fazekasnéhoz vezetett, mert valószínűsíthető, hogy „*a közösség úgy próbált szabadulni a bűnösség terhétől, hogy az öngyilkossá lett, és amúgy sem fedhetetlen múltú bábára vallotta a vétkek nagy részét. Így mind a kortárs közvélemény, mind az utókor számára Fazekasné vált a hirhedt mérgezések felelőssévé.*”⁷

Mindezt megerősíti a Budapesti Királyi Ítéltábla a Kardos Mihályné ügyében hozott B. VII.2935/1930/42. sz. II. fokú ítélete indokolásának alábbi részlete is, amellyel nem fogadták el a vádlottnak a Szolnoki Törvényszék előtt tett beismerő vallomása megváltoztatásának indokait.

„*A kir. ítélőtábla a védőnek azt a további okfejtését sem tette magáévá, hogy a vádlottnak, beismerő vallomását védekezési módként változtassa meg, a fegyházban kitűnő elméleti és gyakorlati jogásszá kellett volna magát kiképeznie, mert csak így juthatott arra a gondolatra, hogy olyképp módosítsa a beismerését, melynek alapján ő csak, mint bűnsegéd, nem, mint tettes mondható ki bűnösnek. A kir. ítélőtábla szerint az egyszerű értelmiséggel rendelkező egyén minden jogi képzettség nélkül is eljuthat ahhoz a gondolathoz, hogy könnyít a sorsán, ha a mérge beadását a másik, már elhalt, s így nem védekezhető közreműködőre hárítja át, s ép jogi képzettség mellett tűnik fel az ily vallomásmódosítás kevésbé célravezetőnek.*”

Az arzénes perek iratai részben hiányosak, és az idők folyamán több akta el is tűnt. A rendelkezésre álló iratanyagból megállapíthatóan a következő ítéletek születtek:⁸

1.	Kardos Mihályné	halálos ítélet	Végrehajtották
2.	Szabó Lászlóné	halálos ítélet	Végrehajtották
3.	Csordás Bálintné	halálos ítélet	Végrehajtották
4.	Lipka Pálné	I. fok: halálos ítélet	<i>III. fok: Kúria életfogytiglan</i>
5.	Cseri Lajosné	I. fok: halálos ítélet	<i>II. fok: Táblabír. felmentés</i>
6.	V. Takács Lajosné	I. fok halálos ítélet	<i>III. fok: Kúria életfogytiglan</i>

⁷ LÁDONYI Emese: „*Átkos lidércként nehezedett a falura...*” *A nagyrévi bába, Fazekas Gyuláné szerepe a tiszazugi arzénes gyilkossági ügyekben*, Korall Társadalomtörténeti folyóirat, 2007/28–29, 226–246.

⁸ Periratok, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár, MTI hírachívum.

7.	Holyba Károlyné	életfogytiglan	
8.	Sebestyén Bálintné	I. fok: életfogytiglan	<i>III. fok: Kúria 15 év</i>
9.	Köteles Istvánné	Életfogytiglan	
10.	Varga Gyuláné	I. fok: életfogytiglan	<i>II. fok: Táblabír. felmentés</i>
11.	Beke Mihályné	I. fok: életfogytiglan	<i>III. fok: Kúria 15 év</i>
12.	Madarász József	Életfogytiglan	
13.	Szabó László	Életfogytiglan	
14.	Csabay Gyuláné	15 év	
15.	Pápai Ferencné	15 év	
16.	Madarász Józsefné	8 év	
17.	Cser Lajosné	I. fok: 8 év	<i>II. fok: Táblabír. 15 év</i>
18.	Fazekas Mária	I. fok: 10 év	<i>II. fok: Táblabír. felmentés</i>
19.	Nagy Károlyné	I. fok: 5év	<i>II. fok: Táblabír. felmentés</i>
20.	Székács Józsefné	I. fok: 10 év	<i>II. fok: Táblabír. nem ismert</i>
21.	Balog Józsefné	Vádelejtés	
22.	Murányi Zsigmondné	Vádelejtés	
23.	Takács Sándorné	Felmentés	
24.	Földvári Sándorné	Felmentés	
25.	Józsa Antalné	Felmentés	
26.	Rab Lászlóné	Felmentés	
27.	Földvári Károlyné	Felmentés	
28.	Bognár Takács Lajosné	Felmentés	

A 12 arzénes per 28 vádlottja közül a bíróságok végül is csak 16 személyt ítélték el, ugyanakkor 10 asszonyt felmentettek, ami feltűnően magas arány.

A két ügyészi vádelejtést is figyelembe véve, a 28-ból összesen 12 vádlottnál (43%) nem volt elegendő bizonyíték ahhoz, hogy a bűnösséget a bíróság jogerősen megállapítsa. Ennek főbb okai a következők lehetnek:

A mérgezések tényét általában megnyugtatóan lehetett tisztázni. Miután azonban a mérgezés a természeténél fogva leplezett tevékenység, ezért a mérgező személyének megállapítása már nehéz feladat. A családtagok sérelmére történt büntetteknel az indítékokat feltérképezni és személyekre helytállóan, megalapozottan lebontani csaknem lehetetlen.

Ha pedig a bűnös cselekmény csak jóval az elkövetés után jut a hatóságok tudomására, az időmúlás további bizonyítási nehézségeket idézhet elő. A személyi bizonyítékok,

a tanúvallomások meggyőző ereje az idő előrehaladtával egyre gyengül, ezért azok egyre kevésbé alkalmasak arra, hogy a bíróság a döntését felelősséggel rájuk alapíthassa.

A perekben jól felkészült ügyvédek lelkiismeretes munkával, illetve nemegyszer a törvényesség határán lévő praktikákat is bevetve védtek a vádlottakat.

Az arzénes perek vádlottjai általában megváltoztatták a csendőrök és a vizsgálóbíró előtt tett beismerő vallomásaikat. A tanúknak pedig évekkkel, évtizedekkel korábbi történésekről kellett vallomást tenniük.

A bűnügyi technika tudománya a XX. század első évtizedeiben még gyerekcipőben járt, a hatóságok ekkor még kevésbé számíthattak a döntést megkönnyítő szakértői közreműködésre.

A bírácoknak tehát kedvezőtlen feltételek mellett kellett a lelkiismeretük szerinti döntéseket meghozniuk.

A rendelkezésre álló bírósági iratok alapján ma is meggyőződéssel állítható, hogy az ügyekben magas színvonalú, lelkiismeretes jogász munkával döntöttek a vádlottak sorsáról.

Dr. Borsos József, a Szolnoki Királyi Ügyészség elnöke a bűncselekmény-sorozattal kapcsolatos nyomozások irányítására a nagy gyakorlattal rendelkező kiváló kollégáját, dr. Kronberg Jánost jelölte ki.

A tiszazugi arzénes perek minden ügyében az Erdélyhez ezer szállal kötődő, az Alsófehér Vármegyei Vízakna településen született, a Kolozsvári Jogtudományi Egyetemen 1909-ben diplomát szerző, majd a Nagyszebeni Királyi Ügyészségről 1920-ban Szolnokra áthelyezett dr. Kronberg képviselte a vádat.

A Szolnoki Királyi Törvényszéken tárgyalta valamennyi arzénes perben a dr. Fuchs (későbbi nevén: Falkai) Gyula által vezetett bírói tanács járt el.

A fellebbviteli eljárásokban is számos elismert és köztiszteltben álló jogász működött közre. Közülük is ki kell emelni dr. Finkey Ferencet, a Kúria bírói tanácsának elnökét, akit mind a mai napig a legkiválóbb magyar büntetőjogászként tartunk számon.

---

3. Gondolatok Finkey Ferencről

Finkey Ferenc 1887-ben kezdte meg jogi tanulmányait a sárospataki Református Jogakadémián, majd a kolozsvári Jogtudományi Egyetemen 1892. január 23-án avatták doktorrá. 1893-ban Sárospatakon kezdte jogtanári munkáját, majd 1912-től a kolozsvári, 1915-től a pozsonyi, 1921-től pedig a szegedi egyetemek professzora volt.

Tudományos tevékenysége során a büntetőjog mindhárom ágát egységében szemlélte. Sorozatban írta a kiváló szakmai cikkeket, tanulmányokat. Tankönyvei, publikációi nemcsak a XX. század első felének büntetőjogi gondolkodására voltak nagy hatással, azokat napjainkban is alapműveknek tekintjük.

Király Tibor szavaival élve: Finkey Ferenc a büntetőjog igazi polihisztora volt.⁹

⁹ KIRÁLY TIBOR: *Finkey nézetei a büntetőeljárás jogról = Emlékkönyv Finkey Ferenc (1870–1949)*, szerk. SZATHMÁRY Béla, A Jogászok a Kultúráért Alapítvány Sátoraljaújhely, Sátoraljaújhely, 1995, 63.

Finkey Ferenc kivételes elméleti felkészültségét harmincévi tanári munkája után gyakorló jogászként is a legmagasabb szinteken hasznosította.

1923-ban Vargha Ferenc koronaügyész felkérésére – félévnnyi vívódás után – elfogadta a koronaügyész-helyettesi tisztséget.

„Varghának abban is igaza volt, hogy ez az új állásom nem messze esett eddigi tudományos pályámtól. Eddigélé is jogi lapjainkban nagy buzgalommal kritizáltam bírói gyakorlatunkat, az alsó és felső bíróságok, magának a királyi Kúriának ítéleteiben észlelt hibákra, tévedésekre bátran rámutattam. Most egyenesen ez lett a hivatalos feladatom és mindennapi munkám, hogy bonckés alá vegyem az első és másodfokú bíróságok jogerős ítéleteit, és ha valamelyikben téves, a büntető törvényekkel ellenkező felfogást látok, az ilyen törvénsértő ítéletet vigyem a Kúria elé, hogy azt helytelenítse, esetleg orvosolja [...] Emellett természetesen a rendes perorvoslatokat, semmiségi panaszokat kellett a Kúria előtti tárgyalásokon előterjesztenem.”¹⁰

Koronaügyész-helyettesként a Kúria előtt egyebek mellett olyan – még ma is széles körben ismert – hatalmas közfelháborodást kiváltó, nagy sajtóérdeklődéssel kísért ügyben is eljárta, mint a Léderer házaspár által Kodelka Ferenc sérelmére elkövetett darabolós gyilkosság.¹¹

Gyakorló jogászi tevékenységének következő, ötéves időszaka kúriai tanácselnöki munkája volt. 1930. október 31-én tette le a kúriai tanácselnöki esküjét.

„Ez az állás nagy emelkedés volt reám, hiszen ez a legmagasabb és díszesebb positio magyar bíró számára, amit hosszú munkássága jutalmául elérhet. Együttal az utolsó lépcső azoknak, akik még innen is feljebb, a legmagasabb bírói, vagy királyi ügyészi méltóságra juthatnak.”¹²

A Kúria – gyilkossági, csalási, okirathamisítási ügyeket tárgyaló – III. tanácsát vezette. *„Tanár koromban többször elnököltem a büntetőjogi praktikumaimban tartott főtárgyalásokon, hogy hallgatóimnak bemutassam, miként kell is lefolynia egy szabályszerű bűnügyi főtárgyalásnak. S most a mindenható rendeltetéséből valóságos hivatásom lett az elnöklés és pedig nem is álmodott magas méltóságban.”¹³*

„Statisztikai évkönyvek adataiból tudhatjuk, hogy az 1923 és 1941 közötti években halálos ítéletet a bíróságok túlnyomó többségben csak gyilkosság miatt mondtak ki. A halálbüntetések átlaga a kettő alatt volt.”¹⁴

Finkey Ferenc tudományos publikációiban, tankönyveiben következetesen halálbüntetés-ellenes nézeteket vallott. *„A halálbüntetés egy kegyetlen, durva erkölcsű korszak maradványa, melynek művelt állam Btk.-ében nem szabadna helyet foglalnia [...] Az igazság és a jog nem abszolút, nem rideg formai megtorlást követelnek, hanem szigorú, de emberies, erkölcsös és jótékony hatású megtorlást.”¹⁵*

Az 1933-ban írt tanulmányában a halálbüntetést továbbra is ellenzi, és azt egy kultúrállam büntetési rendszerével összeegyeztethetetlennek tartja, azonban leszögezi azt is, hogy annak fenntartása vagy eltörlése nem kizárólag büntetőjogi vagy pönológiai

¹⁰ FINKEY FERENC: *Emlékképek és élmények életem derűs napjaiból*, Sárospatak, 1944, 104.

¹¹ Pesti Hírlap, 1926. március 18/63.

¹² FINKEY: *Emlékképek...*, i. m., 106.

¹³ *Uo.*, 107.

¹⁴ HORVÁTH TIBOR: *A halálbüntetés abolíciója Magyarországon*, Acta Universitatis Szegediensis, 1992/41, 235.

¹⁵ FINKEY FERENC: *A magyar büntetőjog tankönyve*, második kiadás, Budapest, 1905. 410–411.

szakkérdés, inkább jogbölcészeti, illetőleg általános jogpolitikai és kultúrpolitikai kérdés.¹⁶

Mindezek után tény, hogy Finkey Ferenc halálbüntetéssel kapcsolatos tudományos nézetei, valamint az általa vezetett kúriai tanácsnak a legnagyobb horderejű tiszazugi arzénes perekben hozott döntései nem mindig fedték le egymást. Ezt azonban nem szabad felróni a XX. század legnagyobb magyar büntetőjogásának. Finkey hitvallása szerint a büntetőjog kutatása során a gyakorlat értékelése legalább olyan fontos volt számára, mint a normatív szabályok vizsgálata.

„Elégé változatos munkám volt tehát ötévi tanácselnökségem alatt s bátran megállapíthattam, hogy az élet súlyosabb, borzalmasabb bűneseteket produkál, mint aminőket tudományos ember elképzelhet. Nagy tanulságul szűrtem le, hogy a büntető bírónak nem szabad szobatudós-nak lennie. Merem mondani, hogy én tanár koromban sem voltam az, mint bíró pedig mindig a megelőzésnek, az állam és a társadalom védelmének vezérelvét igyekeztem összeegyeztetni a megtorlás és az igazságosság eszméivel.”¹⁷

„Bizony, elméleti álláspontomat a halálbüntetés ellen, az igazság és a társadalom védelme érdekében nekem is szögére kellett akasztanom és több halálos ítéletet mondtam ki, melyben a vádlottak mellett valóban nem lehetett semmi nyomós enyhítő körülményt megállapítani. Nagyon sokat tanultam ezekből a gyakorlati esetekből, amiknek tudományos munkám során is hasznát vettem.”¹⁸

4. A tiszazugi arzénes ügyek részletes ismertetése

A Kúria Finkey vezette tanácsának négy tiszazugi arzénes ügyben, öt vádlott esetében kellett döntenie a Szolnoki Törvényszéken kihirdetett és a Budapesti Királyi Ítéltábla által helybenhagyott halálos ítélet elleni semmisségi panaszról. Mind a négy ügyben több vádlott ellen folyt a büntetőeljárás. Bár kétségtelen, hogy a vádlottak tevékenysége számos ponton kapcsolódott egymáshoz, ezeknek az ügyeknek minden vádlottra kiterjedő teljes körű elemzése jelentősen meghaladná e tanulmány terjedelmi lehetőségeit.

A továbbiakban ezért csak az alsóbíróságok által halálbüntetéssel sújtott öt asszony tevékenységét és jogerős büntetéseik indokait érintem.

4.1. Kardos Mihályné¹⁹

1930. december 3-án a Finkey vezette kúriai tanács tárgyalta a harmadik tiszazugi arzénes perben elítélt 53 éves Kardos Mihályné büntetőügyét.

A Szolnoki Királyi Törvényszék Kardos Mihálynét kétrendbeli gyilkosság büntette miatt ítélte halálra.

¹⁶ FINKEY Ferenc: *Büntetéstanai problémák*, az MTA Jogtudományi Bizottságának Kiadványsorozata, 1933/4, Budapest, 54–55.

¹⁷ FINKEY: *Emlékképek...*, i. m., 109.

¹⁸ *Uo.*, 108.

¹⁹ Szolnoki Királyi Törvényszék B.I.3676/1929. számú iratai, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár.

A nagyrévi asszony 1919. november 19-én az első házasságából származó Kovács Sándor nevű fiát, majd 1922 áprilisában férjét, Kardos Mihályt úgy ölte meg, hogy az ételükbe légyapapírból kivont, arzéntartalmú mérget kevert, és azt nekik elfogyasztásra átadta. A fiát azért gyilkolta meg, mert iszákos, munkakerülő volt, aki nem akart dolgozni, és az anyja attól félt, hogy a fiú az egész vagyont elherdálja. Kardos Mihály pedig rendszeresen italozott, idegen nők után szaladgált, idegen asszonyokkal „enyelgett” és durván bánt a feleségével. A férjnek ezért kellett meghalnia.

Kardos Mihályné a csendőrség előtt teljes beismerésben volt, és részletesen elmondta, hogy férjét és fiát italban, illetve ételben mikor és miért mérgezte meg.

Beismerésben volt a vizsgálóbíró előtt is, de annyiban megváltoztatta vallomását, hogy az ételbe, illetve italba Fazekasné, a bábaasszony keverte a mérget. Ezt a vallomást fenntartotta a főtárgyaláson is.

A törvényszék a csendőrség előtt tett vallomást fogadta el, mert a főtárgyaláson Kardosné a vallomás visszavonását nem tudta kellően megokolni.

Részlet a Budapesti Királyi Ítéltábla 1930. május 10-én kihirdetett B.VII.2935/1930/42. számú ítéletéből:

„A büntetés kiszabásának felülvizsgálatánál a kir. ítéltábla úgy találta, hogy bár az elsőfokú bíróság a bűnösségi körülményeket nem is sorolta fel kimerítően és nem mérlegelte minden tekintetben helyesen, azt azonban helyesen állapította meg, hogy a vádlott javára a Btk.-nak sem a 91., sem a 92. §-a nem alkalmazható. A vádlott büntetlen előéletén kívül a kir. ítéltábla még enyhítő körülményként vette figyelembe azt, hogy vádlottat a férje elhanyagolta, más asszonyok után járt, s vele gorombán bánt, mely magaviseletével házastársi viszonyukat boldogtalanná tette. Ennek az utóbbi körülménynek azonban nem tulajdonított nagy nyomatókat, mert adat nem merült fel arra, hogy néhai Kardos Mihály annyira goromba lett volna a vádlotthoz, hogy a vele való együttélést elviselhetlenné tette volna. Maga a vádlott sem állította s egy tanú sem vallotta, hogy a vádlottat tetteleg is bántalmazta volna. Különb. helyesen mutatott rá a kir. törvényszék, hogy a vádlott ettől a férjétől is elváthatott volna, hisz ő maga vallotta, hogy elhidegült tőle, s előbbeni két férjétől már elvált. Fiának rossz magaviseletét azonban a kir. ítéltábla sem fogadta el enyhítő körülménynek – mert a vádlott által felhozott erkölcsi tévelygések, hogy szeretett kártyázni és e szenvedélyének kielégítése végett anyjától egyes dolgokat ellopott – a falusi mulatni vágyó s vagyonos szülőkkel rendelkező fiatal legényeknél igen gyakoriak –, ezek még a vádlott fiánál a tanúk által is igazolt gyenge testi és szellemi fejlettségére is visszavezethetők –, s az ily rossz magaviselet megbocsátására beteg gyermekével szemben elsősorban az édesanyja hivatott.”

Idézet a Magyar Királyi Kúria B.III:4266/1930/45. számú végzéséből:

„Semmiségi panaszt jelentett be a vádlott csatlakozásával a védő a Bp. 385. § 1. b. pontja alapján, mert a vádlott cselekménye nem bűnsegédi részességnek minősítettet és 3. pontja alapján a Btk. 92. §-ának nem alkalmazása miatt.

A panasznak a Bp. 385. § 1. b. pontjára alapított részét a kir. Kúria a Bp. 434. § 3. bekezdése értelmében visszautasította, mert a bűnsegédi részességet a védelem azzal a tényállítással kapcsolatban vitatta, amely szerint a mérget egy esetben sem a vádlott, hanem mindig Fazekas Gyuláné adta be és így a panasz nyilvánvalóan a kir. ítéltáblának ellenkező ténymegállapítása ellen irányul, ami ellen pedig semmiségi panasznak nincs helye.

A büntetés kiszabásának felülvizsgálatánál a kir. Kúria elfogadta a kir. ítéltábla által kiemelt bűnösségi körülményeket és azok értékelését, de azt az alábbiakkal egészíti ki.

A sértettek kifogásolható életmódjának, mint enyhítő körülménynek a kir. Kúria azért sem tulajdonított nagyobb nyomatékot, mert akkor, amikor a vádlott a mérge beadását megkezdte, mind a két sértett már hetek óta betegen feküdt és így a vádlott a cselekmények elkövetésekor nem állt a sértettek helytelen életmódjának közvetlen, elkeserítő hatása alatt.

A két alsóbíróság által elfogadott enyhítő körülményeken felül a kir. Kúria további enyhítő körülmények gyanánt mérlegelte ugyan a vádlott erkölcsi érületének a fogyatékoságát, ami előidézője lett annak, hogy a bűnelkövetésre késztető érzelmeinek nem tudott kellőképpen ellenállani –, továbbá a két cselekmény elkövetése óta eltelt hosszú időt, azonban ennek a két enyhítő körülménynek sem tudott a kir. Kúria nagyobb jelentőséget tulajdonítani, mert az a körülmény, hogy a vádlottat nem egyetlen, régen elkövetett cselekmény terheli, hanem első cselekménye után 3 év elmúltával másik, ugyanolyan súlyos büntetést követett el, tehát nem egy bűnös indulattól egyszer elvakítva cselekedett, hanem első tette után utólag – az eredmény láttára sem riadva vissza –, megismételte a tettet – ez a vádlott bűnre való hajlamosságát, megátalkodott rossz jellemét bizonyítja, ami végeredményben egy további súlyosító körülményként értékelendő.

Az ezek szerint kevésbé jelentős enyhítő körülményekkel szemben a kir. ítélőtábla helyes értékelése szerint igen nagyszámúak és nyomatékúak a súlyosító körülmények, így a Btk. 91. vagy 92. §-ának alkalmazására a kir. Kúria sem talált törvényes alapot.

Ezért a Bp. 385. § 3. pontja alapján bejelentett semmiségi panaszt, mint alaptalant a Bpn. 36. § 1. bekezdése értelmében elutasította.”

Kardos Mihályné kegyelmi kérelmét elutasították, az ítéletet 1931. január 13-án végrehajtották.

4.2. Lipka Pálné²⁰

A Kúria 1931. május 13-án Holyba Károlyné és három társa büntetőügyében döntött Lipka Pálné sorsáról.

A Szolnoki Királyi Törvényszék 1929. december 14-én Lipka Pálnét háromrendbeli gyilkosság, egyrendbeli felbujtóként elkövetett gyilkosság büntette, továbbá egyrendbeli bűnszegédi bűnrészesként elkövetett gyilkosság büntetének kísérlete miatt ítélt halálbüntetésre.

Lipka Pálné 1912-ben Nagyréven légyapárból kiáztatott méreggel megölte a gondozásában lévő, a betegsége miatt magatehetetlenül ágyban fekvő Kardos Áronnét. Kardosné korábban az eltartása fejében minden vagyonát Lipkánéra íratta, aki azonban megelégedte az ápolással járó terheket, és elhatározta, hogy Kardos Áronnét megöli.

Légyapárból arzént áztatott ki, majd a mérget kávéskanálnyi adagokban rendszeresen áldozata ivóvizébe téve itatta azt meg a sértettel, amíg az meg nem halt.

Lipkáné 1921-ben Ókécskén az anyai ági féltestvérét, a betegségitől sokat szenvedő magával tehetetlen, mankón járó Zsiros Györgyöt azért ölte meg, hogy a szenvedésektől megszabadítsa. Az arzént ezúttal is a sértett ivóvizébe adagolta.

Még ugyanebben az évben Zsiros Györgyné, aki apai ágról volt Lipkáné féltestvére, a gondozása, eltartása fejében a vádlottra íratta vagyonát. Lipkáné Ókécskére költözött Zsirosnéhoz, akivel csaknem egy évig együtt lakott. Zsirosné eleinte fennjáró, később

²⁰ Szolnoki Királyi Törvényszék B.I.3354/1929. számú iratai, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár.

ágyban fekvő beteg lett. Az asszony házsártos, kötekedő és összeférhetetlen természete miatt a vádlott nagyon elidegenedett tőle, és elhatározta, hogy őt is megöli. Tervét a korábbiakkal azonos módon, légyapírból kiáztatott arzén folyamatos ivóvízbe adagolásával hajtotta végre.

Az 1919. év végén Köteles Istvánné sírva panaszkodott Lipkánénak, hogy akkori férje, Kókai László nagyon goromba hozzá. Lipkáné erre azt mondotta az asszonynak, hogy miért nem csinál vele valamit, és felajánlotta, hogy ő majd hoz „neki valót”.

A légyapírból kinyert arzén mérget még aznap elvitte Kötelesnének azzal a kioktatással, hogy apránként, vízben adagolva adja be azt a férjének, mert a méreg így nem olyan hirtelen öl.

Az 1923. év tavaszán Pápai Lajosné arról panaszkodott Lipkánénak, hogy a férje nagyon megverte, és emiatt ő méreggel el akarja pusztítani az urát. Arra kérte Lipkánét, hogy adjon neki mérget. Lipkáné teljesítette is a kérést, de Pápai attól nem halt meg, hanem később Pápainé Fazekasnétól kapott mérget, amitől azután el is halt Pápai.

A törvényszék 1929. évi december hó 14. napján B.I.3354/1929/46. számú ítéletében büntetés kiszabását indokolva Lipkáné javára enyhítő körülményként értékelte a cselekmények elkövetése óta eltelt hosszabb időt és a büntetlen előéletet, továbbá idősebb korát. Ugyanakkor súlyosító körülményként vették figyelembe a többszörös halmazatot, továbbá, hogy aljas vagyoni érdekből a rokonait is megölte.

A bíróság értékelése szerint Lipkáné olyan elvetemült, gonosz lelkű, hogy a társadalomra és a közbiztonságra nézve egyenesen közveszélyessé vált, amiért is a súlyosító és enyhítő körülmények gondos mérlegelésével őt bűnösségének fokával és bűncselekményeinek súlyával arányban álló legsúlyosabb büntetéssel sújtotta.

A Budapesti Királyi Ítéltábla az 1931. évi január hó 29-én kihirdetett B.VII.3147/1930/69. számú ítéletével az elsőfokú döntést helybenhagyta.

A büntetés kiszabás felülvizsgálata során az enyhítő körülményeket elfogadta, ugyanakkor a súlyosító körülményeket azzal egészítette ki, hogy a méreg adagolása által Lipkáné az áldozatainak huzamos időn át tartó, gyötrően fájdalmas betegséget is okozott. A táblabíróság szerint Lipka Pálné esetében nem az enyhítő, hanem a súlyosító körülmények túlnyomóak, az elsőfokú bíróság a Btk. 91. §-ának mellőzésével törvényszerűen alkalmazta a halálbüntetést.

A Kúria B.III.1469/1931/72. számú ítéletével 1931. május 13-án hirdette ki a jogerős döntést.

A büntetés kiszabását értékelve, a kir. Kúria úgy találta, hogy bár Lipka Pálnét a legsúlyosabb bűncselekmények többszörös halmazata terheli, mégis az alsófokú bíróságok által kiemelt bűnösségi körülmények közül az enyhítők a túlnyomóak, és ezért különösen a vádlott 68 éven felüli, tehát az aggkorhoz közel álló életkorára való tekintettel vele szemben alkalmazandónak látta a Btk. 91. §-át.

A legfelsőbb bírói fórum tehát Lipkáné halálos ítéletét életfogytiglani fegyházra enyhítette.

4.3. Szabó Lászlóné és Csordás Bálintné

A talán legnagyobb horderejű és a legsúlyosabb büntetéseket hozó tiszakürti arzénes ügy iratai az idők folyamán elvesztek, ezért az ebben az ügyben lezajlott történésekről, megállapított tényekről, továbbá a kiszabott büntetésekről, valamint ezek indokairól csak a korabeli MTI-tudósításokra és hírlapi cikkekre tudok hagyatkozni.

A Szolnoki Királyi Törvényszék 1930. június 21-én hirdetett ítéletet Madarász József és négy társa büntetőperében.

Az ügy negyedrendű vádlottját, a harminckilenc éves Szabó Lászlónét (sz.: Szabó Eszter) egyrendbeli gyilkosság büntette, továbbá kétrendbeli felbujtói bűnrészesként elkövetett gyilkosság büntette miatt halálra ítélte.

A bíróság az ötödrendű, ötvenéves Csordás Bálintné vádlottal szemben kétrendbeli gyilkosság büntette, valamint egyrendbeli felbujtói bűnrészesként elkövetett gyilkosság büntette miatt szintén halálbüntetést szabott ki.

1925 januárjában Tiszakürtön Szabó László és Szabó Lászlóné felkérésére négymillió koronaért Csordás Bálintné arzénal mérgezett teával megölte a férj fivérét, Szabó Istvánt, akinek vagyonát Szabó László örökölte.

Csordás Bálintné 1925 márciusában, Tiszakürtön találkozott ifj. Madarász Józseffel, akit Szabó Lászlóné segítségével rábírt arra, hogy arzént tartalmazó ételekkel és italokkal ölje meg édesapját, id. Madarász Józsefet. Ifj. Madarász Józsefné azzal segítette elő apósa megölését, hogy Szabó Lászlóné támogatásával a férjét összehozta a cselekményhez kétféle millió koronaért és ötven köteg rőzséért mérget biztosító Csordás Bálintnéval.

Szabó László, Szabó Lászlóné és Csordás Bálintné egymás tudtával és beleegyezésével 1925 márciusában arzénal mérgezett ételekkel és italokkal megölték Szabó Lászlóné édesapját, Szabó Mihályt, aki 1925. március 19-én halt meg. A sértett megöléséhez szükséges mérget ezúttal is Csordásné biztosította, félholdnyi kukorica termésért.

A bíróság súlyosbító körülményként értékelte, hogy a vádlottak cselekményüket önző, aljas vagyoni érdekből követték el. Csordás Bálintné esetében további súlyosbító körülménynek tekintették, hogy valamennyi esetben a mérget ő biztosította. Szabó Lászlónénál pedig az jelentett további súlyosbító körülményt, hogy mintegy felhajtója volt a gyilkosságokhoz mérget beszerző Csordásnénak.²¹

A Budapesti Királyi Ítéltábla 1930. december 18-án helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.²²

A Kúria 1931. április 28-án a Szabó Lászlónéval és Csordás Bálintnéval szemben kiszabott halálos ítéletet helybenhagyta. A *Budapesti Hírlap* április 30-ai számában, az 5. oldalon megjelent tudósítás szerint a döntést azzal indokolták, hogy:

„A két halálos ítélettel kapcsolatban a Kúria hangoztatta, hogy az elkövetett cselekmények súlyossága, továbbá az a körülmény, hogy a felháborodott közvélemény megnyugtató példát kell statuálni: méltányossá, igazságossá és megokolttá teszi a száz százalékos megtorlást.”

²¹ Az *Est* című napilap 1930. június 14-ei számának 6. oldalán lévő tudósítás alapján.

²² MTI hírarchívum Magyar Országos Tudósító 1930. december 18. nap 5., 7., 11., 12. törvényszéki kiadás.

A kegyelmi kérvények elutasítása után, 1931. június 17-én a halálos ítéleteket végrehajtották.²³

4.4. V. Takács Lajosné²⁴

A Kúria 1932. május 19-án zárta le jogerősen V. Takács Lajosné és nyolc társa büntetőügyét.

A Szolnoki Törvényszék 1930. október 18-án, a hetvenkét éves V. (Verőcei) Takács Lajosné kétrendbeli gyilkosság büntette, kétrendbeli gyilkosság büntetében való felbujtói bűnrészesség, továbbá egyrendbeli gyilkosság büntetékének kísérletében való felbujtói bűnrészesség miatt ítélte halálra.

Az asszony Nagyréven a férjét, V. Takács Lajost ölte meg oly módon, hogy a kanalas orvosságába légyapírból kiáztatott, arzéntartalmú folyadékot kevert. A megmérgezett gyógyszert a sértettnek 6-7 alkalommal beadta. Emellett V. Takács Lajos ételébe légykőből készített port kevert, és a mérgezett kását férjével megetette. A sértett 1911. január 21-én meghalt.

V. Takács Lajosné Nagyréven Cser Lajosné apósát, id. Cser Istvánt is megölte akként, hogy arzénal mérgezett levest vitt Cser Lajosnénak, amelyet az asszony beleegyezésével, a Csernével közös háztartásban élő sértettel megetetett. Id. Cser István 1912. december 20-án arzénmérgezésben meghalt.

V. Takács Lajosné, Beke Mihályné és Pápai Ferencné vádlottakat a Beke Mihály és Pápai János sérelmére elkövetett egy-egy rendbeli gyilkosságok büntetése, továbbá Nagy Károlyné vádlottat a K. (Kécskei) Takács Lajos sérelmére egyrendbeli gyilkosság büntetése kísérletének elkövetésére azáltal bírta rá, hogy a neki hozzátartozóikra panaszkodó asszonyokat arra hívta fel, hogy a sértettekkel ne kínlódjanak, azokat mérgezzék meg. A megmérgezett étket és folyadékot a tetteseknek előzetesen átadta.

A jogorvoslati eljárásban a Budapesti Királyi Ítéltábla az 1932. február 10-ei B.IV.1476/1931/82. számú másodfokú határozatában, a cselekmények indítékát kutatva, számos kérdést vetett fel, amelyekre a válaszokat is megadta.

Mi vezethette V. Takács Lajosné vádlottat akkor, amikor a neki panaszkodó asszonyoknak minden számba jöhető anyagi haszon nélkül tanácsolta a betegség, vagy emellett még más oknál fogva terhükre lévő családtagjaik mérge által történő elpusztítását? A vádlott miért vette magának a fáradságot, hogy az ehhez szükséges arzént tartalmazó légyapírt vagy légykővet a saját pénzén beszerezze, előkészítse, majd a mérget Pápainé és Bekéné vádlott társai rendelkezésére bocsássa? Miként lehetséges az, hogy ezek az asszonyok erre az egyszerű tanácsra hallgatva, azt mindjárt megfogadták és az ápolásukra szoruló betegnek beadták, sőt Cserné vádlott is – a mérget maga beszerezve – hasonlóképpen cselekedett?

Ennek a megértéséhez arra a fenéig romlott erkölcsi felfogásra kell gondolni, amely a jelen perből s az ezen kívül folyamatban volt hasonló tárgyú bűnperekből kitűnően Nagyrév község asszonyainak lelkét megmételtyezte.

²³ MTI hírachívum Napi tudósítások 1931. június 17. 5. kiadás.

²⁴ Szolnoki Királyi Törvényszék B.I.3793/1929. számú iratai, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár.

E felfogásnak, amely szerint a tehetetelt képező beteg, öreg, nehéz természetű vagy újszülött családtagot el kell pusztítani, a fő képviselője volt az arzénmérgezések kipattanásakor öngyilkossá lett özv. Fazekas Gyuláné bábaasszony, de tevékeny híve volt V. Takács Lajosné is, aki hasonló okból már a saját férjét is megölte. A bajban lévő asszonyok neki panaszkodtak, mintegy biztatást és segítséget várva annak a bűncselekménynek az elkövetéséhez, amelyre titokban nyilván már maguk is gondoltak. V. Takács Lajosné, akinek már gyakorlata volt ezen a téren, a tanácsadással és biztatással nem is fukarkodott.

A táblabíróság azt is megállapította, hogy a mérgezéses módszer a tiszazugi falvak asszonyai között széles körben ismert volt.

A Magyar Királyi Kúria 1932. május 19-én a B.III.1737/1932/87. számú ítéletével a V. Takács Lajosné vádlott javára a Bp. 385. § 3. p. alapján bejelentett semmisségi panaszt alaposnak ítélte.

A döntést azzal indokolták, hogy V. Takács Lajosnénál az elsőfokú bíróságok által felhozott enyhítő körülmények közül és részben azokon felül nagy nyomatékkal vette figyelembe a kir. Kúria e vádlott agg korát (elmúlt 72 éves), az ennek folytán az orvosi vélemény szerint beállt szellemi gyengülést, azt, hogy bűncselekményei közül háromnak, s ezek közt épp a legsúlyosabbnak az elkövetési ideje már az elévülés határán van, végül, hogy 3 év óta áll bűnvádi eljárás és másfél év óta az elsőfokú halálos ítélet súlya alatt.

Ily nagyszámú és nyomatékos enyhítő körülmények fennforgása mellett tehát V. Takács Lajosnéval szemben a halálbüntetés alkalmazása ellenkeznék mind az emberi igazság, mind a társadalmi védekezés szükségességének az elvével. A két alsófokú bíróság által megállapított, s a kir. Kúria által is elfogadott súlyosító körülmények e vádlottal szemben teljesen értékelve vannak az életfogytig tartó fegyházbüntetés kiszabásával, indokolt tehát vele szemben a Btk. 91. §-ának az alkalmazása.

5. Zárógondolatok

Finkey Ferenc *Emlékképek és élmények életem derűs napjaiból* című, 1944-ben írt önéletrajzában, az arzénes perekben a halálos ítélettel sújtott tiszazugi méregkeverő asszonyok ügyeire visszaemlékezve – megemlítve egy, a családját bestiális kegyetlenséggel kiirtó kádármester ügyét is – kifejtette, hogy ezekben az ügyekben nem volt értelme kíméleteskedni az emberi mivoltukból kivetkőzött vádlottakkal szemben.²⁵

„Nem szorul azonban hangsúlyozásra, hogy a büntető bírónak egyéni tudományos meggyőződése a halálbüntetés helytelenségéről, vagyis az abolitionalista elvi álláspontja nem ad jogcímet arra, hogy már ez okból a halálbüntetés kimondása ellen szavazzon, ha az adott esetben a fennforgó súlyosító körülmények miatt s enyhítők hiányában annak alkalmazása nem mellőzhető. A bíró ugyan természetesen legjobb jogi meggyőződése szerint dönthet minden jogi kérdésben, de viszont ő csak a törvény alkalmazója, így ha a törvényes szabályok szerint nincs alap a halálbüntetés mellőzésére, az abolitionalista nézetű bíró is köteles kimondani a halálbüntetést. Éppúgy, mint

²⁵ FINKEY: *Emlékképek...*, i. m., 108.

ahogy a hat havi börtönt, mint legvégső minimumot – a törvény által fegyházzal sújtott büntett esetén – kénytelen kiszabni a bíró, ha meg van is győződve arról, hogy az adott esetben ennyi büntetés túl szigorú, úgy a halálbüntetést is, ha a Btk. 90. §-nak az esete forog fenn, a bíróság köteles alkalmazni, ha egyszer a törvény ezt rendeli. A törvény megtartása az ítékezés alfája.”²⁶

Irodalomjegyzék

1. FINKEY Ferenc: *A magyar büntetőjog tankönyve*, második kiadás, Budapest, 1905.
2. FINKEY Ferenc: *Büntetéstan problémák*, az MTA Jogtudományi Bizottságának Kiadványosorozata, 1933/4.
3. FINKEY Ferenc: *Emlékképek és élmények életem derűs napjaiból*, Sárospatak, 1944.
4. HORVÁTH Tibor: *A halálbüntetés abolíciója Magyarországon*, Acta Universitatis Szegediensis, 1992/42.
5. KIRÁLY Tibor: *Finkey nézetei a büntetőeljárás jogról = Emlékkönyv Finkey Ferenc (1870–1949)*, szerk. SZATHMÁRY Béla, A Jogászok a Kultúráért Alapítvány Sátoraljaújhely, Sátoraljaújhely, 1995.
6. KÓSA Károly: *Az arzénügy hírei a szolnoki sajtóban*, Szolnok megyei Lapok, XL/86. 1930. október 26.
7. KÖDÖBÖCZ József: *Finkey Ferenc élete és munkássága 1870–1949. Miskolc–Sárospatak*, Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 1995.
8. KÓHALMI László: *Égető sebek. Emléksorok Finkey Ferencről, a büntetés-végrehajtási jogtudomány atyjáról*, Börtönügyi Szemle, 2000/4.
9. LÁDONYI Emese: *„Átkos lidércként nehezedett a falura...” A nagyrévi bába, Fazekas Gyuláné szerepe a tiszazugi arzénos gyilkossági ügyekben*, Korall Társadalomtörténeti folyóirat, 2007/28–29.
10. PALLÓ József: *A magyar börtönügy arcképcsarnoka. Finkey Ferenc*, Börtönügyi Szemle 2008/2.

Források

1. <http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0023/11.html> (letöltés ideje: 2021. 02. 12.)

MTI hírachívum

Napi tudósítások: 1921. május 18., 1929. április 2/8., 1929. október 1/7., 1929. december 27/11., 1930. január 8/9., 1930. február 11/8., 1930. február 21/34., 1930. március 6/18., 1930. március 14/26., 1930. március 22/50., 1930. március 24/19., 1930. május 16/17., 1930. október 3/26., 1931. június 17/5.

MTI hírachívum MOT 1930. december 18. nap 5/7/11/12. számú törvényszéki kiadás

²⁶ FINKEY: *Büntetéstan...*, i. m., 69.